

EXAMENTRAINING VWO NEDERLANDS

2026

nieuw programma

Gert P. Broekema

L & M
educatief

© Uitgeverij L & M Educatief - Zeist, 2025

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door middel van fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitleen en/of verhuur met het oogmerk economisch of commercieel voordeel te behalen, is verboden, tenzij hiervoor voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever is verkregen.

Internet heeft een rol gespeeld bij de samenstelling van deze uitgave. Wij hebben daarbij getracht alleen gebruik te maken van rechtenvrij materiaal. Mocht u desondanks van mening zijn dat inbreuk is gemaakt op bij u berustende rechten, dan verzoeken wij u hierover contact met ons op te nemen binnen zes maanden na verschijning van deze uitgave.

Contactgegevens: Uitgeverij L & M Educatief, Slotlaan 210-C, 3701 GT Zeist (redactie), Slotlaan 201, 3701 GD Zeist; e-mailadres: info@examentrainingen.nl; website: www.examentrainingen.nl

Examentraining vwo Nederlands 2026

INHOUD	pagina
Aan de leerling	6
Aan de docent	8

1 Theorie

Voorkennis

Wat weet je al? Een <i>warming-up</i> .	11
---	----

QuickScan

Hoe sta je ervoor? Doe de QuickScan en je weet het.	18
---	----

FAQ's

Heb jij nog vragen over het examen? Hier krijg je antwoord.	24
---	----

Theorie 1

Betekenis, hoofdgedachte en hoofdvraag, en de indeling van de tekst in stukken (met oefeningen).	28
--	----

Theorie 2

Diverse tekstsoorten en het doel van de tekst (met oefeningen).	40
---	----

Theorie 3

Verbanden tussen zinnen en alinea's, functies van alinea's in de tekstvragen, functiewoorden en kernwoorden, en diverse tekststructuren (met oefeningen).	45
---	----

Theorie 4 (herzien)

Een betoog analyseren en beoordelen, argumentatie, vooronderstelling en drogredenen (met oefeningen).	61
---	----

Oefenteksten bij Theorie 1 t/m 4

Oefentekst: <i>Straf en leed</i>	82
----------------------------------	----

Oefentekst: <i>Roken, drinken & foliumzuur</i>	90
--	----

Theorie 5

Spelling, interpunctie en stijl/formulering (met oefeningen).	99
---	----

Theorie 6	
Nieuwe vraagsoorten in het examen vwo (met begrippenlijst en oefeningen).	111
Toetsen over theorie 1 t/m 5	127
Antwoorden	
Antwoorden QuickScan	129
Antwoorden van de oefeningen bij Theorie 1 t/m 4	131
Uitwerkingen Oefenteksten	139
Antwoorden van de oefeningen bij Theorie 5	153
Antwoorden van de oefeningen bij Theorie 6	156
Je persoonlijke foutenanalyse – de uitleg	159

2 Examens met uitwerkingen en foutenanalyse

Eindexamen vwo 2023

Tekst 1: <i>De Maladiven verdwijnen, maar onze consumptiedrift niet</i>	162
Tekst 2: <i>Reizen is het nieuwe roken? Niet meer reizen is misschien wel schadelijker</i>	169
Tekst 3: <i>Internationale ervaring bevordert creativiteit op het werk</i>	176
Tekst 4: <i>De selfie-rage getuigt van een grote honger om gezien te worden</i>	182
Uitwerkingen	188
Foutenanalyse	208

Herexamen vwo 2023

Tekst 1: <i>Leven in een filterbubbel. Wil je dat?</i>	210
Tekst 2: <i>Alles doen en voelen</i>	219
Tekst 3: <i>'Vrouwelijkheid' in taal zegt niet zoveel</i>	226
Tekst 4: <i>Mensen willen graag kiezen, maar zijn er helmaal niet zo goed in</i>	231
Uitwerkingen	237
Foutenanalyse	258

Eindexamen vwo 2024

(Deel 1) Tekst 1: <i>Fastfood voor jonge lezers: de schadelijke promotie van pulp in het onderwijs.</i>	260
(Deel 2) Tekst 2: <i>Toverberg</i>	269
(Deel 3) <i>Onderzoek naar de waardering van De engelenmaker</i>	272

Herexamen vwo 2024

(Deel 1) Tekst 1: <i>Hoe autonoom zijn we, wanneer we een deel van ons leven van technologie 'uitbesteden'?</i>	277
(Deel 2) <i>Roddelen is een goede zaak!</i>	286
(Deel 3) Tekst 2: <i>Het mag wel wat strenger</i>	291

Wat kun je (nog niet zo) goed bij het maken van examens?	358
---	------------

3 Examens zonder uitwerkingen

Eindexamen vwo 2025

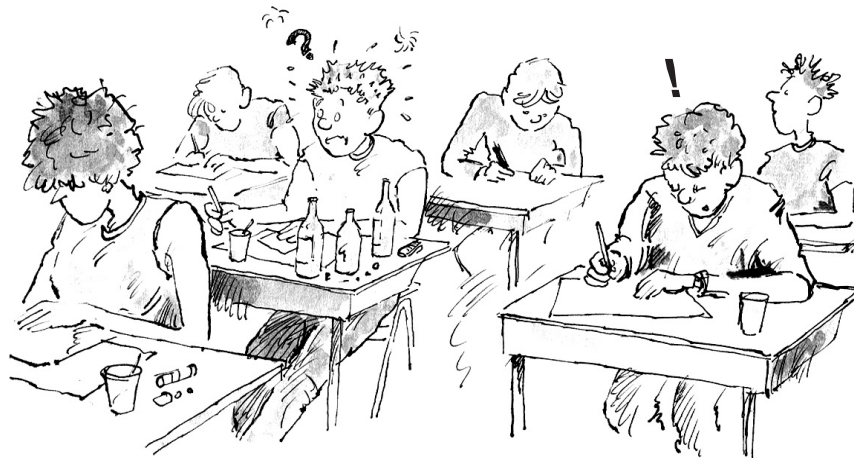
Tekst 1	360
Tekst 2	369
Tekst 3	372

Herexamen vwo 2025

Tekst 1	377
Tekst 2	386
Tekst 3	391

4 Bijlagen

Woordkennis	396
Scoresleutels	408

Aan de leerling

De Tweede Fase vraagt van jou dat jij je redelijk zelfstandig voorbereidt op je examen. Deze examentraining helpt je daarbij. Met dit boek kun jij doelgericht en optimaal voorbereiden op je examen. De herziene theorie maakt je ook vertrouwd met de nieuwe vraagsoorten die vanaf 2023 in het examen voorkomen.

Je vindt in deze training de volgende *onderdelen*:

Voorkennis

Een opfriscursus waarbij je te weten komt, wat je moet kunnen om goed met de examenstof aan de slag te gaan én wat je al weet.

QuickScan

Hoe sta je er wat Nederlands betreft voor? Doe de QuickScan en je weet het.

FAQ's

FAQ's (Frequently Asked Questions) geeft antwoord op zestien vragen over het examen. Zit je met bepaalde vragen over de gang van zaken tijdens het examen? Hier worden ze beantwoord.

Theorie

In zes hoofdstukken vertellen we je alles wat je aan theorie moet weten:

'Theorie 1 t/m 6'. De theorie is gebaseerd op de eindtermen van de Tweede Fase. De opdrachten maken het mogelijk je opgedane kennis meteen toe te passen.

'Theorie 1 t/m 4' gaat over examenteksten en -vragen. De vragen gaan bijvoorbeeld over de hoofdgedachte, de tekstsoort, de verbanden tussen alinea's, argumentatie, analyseren, interpreteren en het samenvatten van een of meer alinea's.

'Theorie 5' heeft betrekking op spelling, interpunctie en stijl/formulering.

In het nieuwe hoofdstuk 'Theorie 6' gaan we uitvoerig in op de nieuwe vraagsoorten die vanaf 2023 in het examen voorkomen.

Als je na het bestuderen van 'Voorkennis' (zie hierboven) je al erg zeker voelt, kun je proberen de theorie eerst over te slaan en direct met een examen te beginnen.

Oefenteksten

Na de theorie kun je jezelf testen met enkele oefenteksten.

Zie de Cevo-oefenteksten: *Straf en leed* en *Roken, drinken & foliumzuur*.

Examenteksten

Dan volgt de eigenlijke training: zes complete Tweede Fase-examens, waarvan vier stap voor stap uitgewerkt, zodat jij jezelf – nadat je een examen hebt gemaakt – kunt controleren.

Daarbij laten we je telkens zien hoe je de teksten het beste kunt aanpakken.

Ook kun je een persoonlijke foutenanalyse van je werk maken (zie hieronder).

Woordkennis

Bij elke examentekst krijg je van ons een woordenlijst om de tekst beter te begrijpen en om je woordenschat langzamerhand te vergroten. Een goed begrip van de tekst begint namelijk bij de basis: de woorden.

Achter in het boek staat bovendien een handig overzicht met de belangrijkste woorden uit de examens van de afgelopen tien jaar!

Intro

Elke tekst wordt voorafgegaan door een inleiding. Deze helpt je op weg en kan je motivatie vergroten om met een (lange) tekst te beginnen.

Uitwerkingen

De uitwerkingen (antwoorden) leiden je stap voor stap naar het goede antwoord, vertellen je wat goed en fout is en leggen vooral ook uit waarom.

Je persoonlijke foutenanalyse

Maak je op een gegeven moment nog teveel fouten? Met de persoonlijke foutenanalyse kun je die systematisch aanpakken. Je ziet zo wat je zwakke punten zijn en je kunt gericht de desbetreffende theorie nog eens doornemen.

Scoresleutels

Bepaal je eindcijfer met deze scoresleutels. Je vindt ze achter in het boek.

Ten slotte

Veel succes met je examen! En heb je reacties, tips of vragen met betrekking tot deze training, ze zijn van harte welkom. Mail ze ons via: info@examentrainingen.nl.

Zeist, zomer 2025,
Gert P. Broekema, auteur

Eindexamen vwo 2023

Kijk eerst eens globaal naar dit examen. Er zijn vier teksten: één lange tekst en drie kortere. Bekijk even waarover ze gaan. En kijk ook alvast even naar de vragen. Het zijn er 37. Welke vraagsoorten herken je?

Je ziet ook enkele ‘nieuwe’ vragen! (zie theorie 6) en verschillende vragen over argumentatie. Er zijn maar acht meerkeuzevragen. Wel vaak wordt er een antwoord in volledige zinnen gevraagd; dus let ook op je spelling, taalgebruik en grammatica! Vraag 22 kun je trouwens overslaan, want die vervalt wegens een fout. Je krijgt er wel twee punten voor.

Hieronder vind je eerst de rubrieken **Intro en discussie** (een opstapje om in de sfeer van de tekst te komen en om je voorkennis te activeren) en **Woordkennis** (een lijst met belangrijke woorden in de tekst; de gecursiveerde woorden komen vaak voor in examenteksten). Want ook al mag je een woordenboek gebruiken op het examen, jouw eigen woordkennis is en blijft essentieel! Woordkennis is vaak ook voorkennis. Dankzij je woordkennis weet je doorgaans ook al iets van het onderwerp af. Na de examenteksten en de vragen krijg je de vaste onderdelen: **Lezen in drie rondes** (zo kun je de tekst effectief en efficiënt lezen), **Uitwerkingen** (antwoorden en uitleg) en **Foutenanalyse**.

Tekst 1: *De Malediven verdwijnen, maar onze consumptiedrift niet*

Intro en discussie

Zijn wij niet compleet doorgeslagen met onze consumptiedrift? Komt dat door ons individualisme en materialisme, de overvloed en keuze, door de reclame en marketing, door de wegwerpcultuur waarin we leven? Dit alles – en vergeet ook de vliegvakanties niet – heeft negatieve gevolgen voor het milieu en draagt bij aan de toenemende afvalproblematiek.

Een trip naar de Malediven voordat dit ‘paradijselijke eilandenrijk’ onder de zeespiegel is verdwenen? Pontificaal prijst de ANWB op Instagram aan: ‘Ontdek nu het nog kan de idyllische Malediven in de Indische Oceaan met zijn paradijselijke eilandjes en bounty-stranden, want de stijgende zeespiegel is een serieuze bedreiging voor dit koraaleilandenrijk.’

Deze zaken zijn om wanhopig van te worden, want er is ogenschijnlijk een groot gebrek aan alternatieven. Of hebben jullie goede ideeën? We moeten anders denken en leven, maar hoe dan? Wat is jullie ambitie? Denk na, lees de tekst en beoordeel de beweringen.

Woordkennis

Dankzij je woordkennis weet je precies wat er in de tekst en in de vragen staat. Dat is de eerste stap op weg naar het goede antwoord. Bekijk daarom deze woordenlijst goed. *Vooral de gecursiveerde woorden komen vaak in examen-teksten voor.* Zijn er veel woorden die je onbekend voorkomen? Dan is het handig om ze nu te leren. Je hebt tijdens het examen immers niet veel tijd om veel woorden op te zoeken in je woordenboek.

alinea

1	marxisme	leer van Karl Marx (1818-1883) volgens welke de productiemiddelen in het bezit moeten komen van de arbeidersklasse (het doel hiervan is om de productie te organiseren ten behoeve van de hele samenleving in plaats van voor de winst van weinigen; denk bij productiemiddelen aan: fabrieken en machines, grond en natuurlijke hulpbronnen, financiële middelen, transportmiddelen, kennis en technologie)
	de soundbite	het opmerkelijke en gemakkelijk te onthouden citaat van een bekend persoon dat meestal uit één of twee zinnen bestaat
	de eindtijd	de ondergang van de wereld, het einde der tijden; (Bijbels: ‘Dag des oordeels’)
	ontsporen het kapitalisme	(hier:) mislukken, scheeflopen het economische systeem waarbij de productiemiddelen eigendom zijn van particuliere bedrijven en de investeringen zijn gericht op het maken van winst
2	de globetrotter	de wereldreiziger
	gepassioneerd	gevoelvol, bewogen, toegewijd
3	het resort	(Engels voor:) het verblijf, het verblijfs-oord dat zich richt is op luxe en comfort (met name) voor vakantie-gangers
	<i>exploiteren</i>	uitbaten, ‘runnen’ om er winst mee te maken
4	de motor	(hier:) de drijvende kracht, de stuwende kracht, de krachtbron

	het bruto nationaal product (bnp)	de waarde van alle goederen en diensten in een jaar geproduceerd door de inwoners van een land
5	<i>genereren</i> uitdijen een <i>fractie</i> invliegen urbaan	voortbrengen, (doen) ontstaan uitbreiden, steeds meer of groter worden een zeer kleine deel, een klein beetje per vliegtuig aanvoeren stedelijk, tot de stad behorend [tegen- gesteld aan ruraal (= landelijk)]
	het <i>initiatief</i> het ecotoerisme	de aanzet, de eerste stap, het voorstel het milieuvriendelijke toerisme; het (meestal kleinschalige) toerisme gericht op de beperking van de (ecologische) impact van reizen
	‘een druppel op de gloeiende plaat’	iets dat een zeer kleine bijdrage levert en dus nauwelijks helpt
6	Atlantis	het mythische eilandenrijk dat (rond 9600 v. Chr.) door een natuurramp plotseling in zee zou zijn verdwenen
	de klimaatscepticus	iemand die twijfelt aan de invloed van de mens op de opwarming van de aarde
	robuust de atol het ecosysteem	krachtig en stevig het koraaleiland de natuurlijke leefgemeenschap die van nature in evenwicht is; een complex netwerk van onderling afhankelijke en verbonden levende organismen (planten, dieren, micro-organismen)
7	<i>dynamisch</i> <i>spectaculair</i> apocalyptisch	beweeglijk opzienbarend, adembenemend dreigend, catastrofaal (Bijbels: ‘de Apocalyps’: het einde van de wereld)
	<i>in eerste instantie</i> verzielen	aanvankelijk, eerst, in het begin bederven, verpesten
8	‘de das omdoen’ het <i>effect</i> wrang	(hier:) de oorzaak van de ondergang zijn het nut, het resultaat pijnlijk, moeilijk te accepteren
	de allegorie	de beeldspraak, de vergelijking
9	het <i>alternatief</i> de <i>logica</i> ‘de vrije markt’	de andere goede mogelijkheid (hier:) de regels, de wetten, de theorie het economisch principe waarbij productie en prijzen worden bepaald door vraag en aanbod, met minimale overheidsbemoeienis

De Malediven verdwijnen, maar onze consumptiedrift niet

(1) *It's easier to imagine the end of the world than the end of capitalism.*¹⁾ Er steekt meer achter deze marxistische soundbite van de Sloveense filosoof Slavoj Žižek dan je zou denken. Nergens is beter te merken dat de aarde langzaam richting de eindtijd schuifelt dan op de Malediven. Ontspoord kapitalisme zal de hagelwitte stranden tot zinken brengen.

(2) Deze eilandengroep in de Indische Oceaan staat hoog op het lijstje van globetrotters en luxereizigers die op zoek zijn naar “ongeevenaarde luxe, verbazingwekkend witte zandstranden en een geweldige onderwaterwereld” – “de gezonken tuin van de natuur” is “een voor de hand liggende keuze voor een vakantie die je een leven lang bijblijft.” Ik citeer hier de *Lonely Planet* en hoewel het proza van deze reisgids in staat zou zijn om zelfs de Gazastrook nog op te leuken (“de lokale bevolking is erg gepassioneerd”) moet gezegd worden: die Malediven zien er allemachtig mooi uit. Een paradijs op aarde. Witte stranden, helder water, palmbomen en vrijwel geen mensen. Het oogt boven alles heel ... puur.

(3) Wanneer je foto's van de Malediven bekijkt, is de kans groot dat je naar beeldmateriaal van de verschillende resorts kijkt. De Malediven bestaan uit 1190 koraaleilanden, waarvan er ongeveer tweehonderd bewoond zijn. Een slordige honderd onbewoonde eilanden wordt geëxploiteerd als hotel. Als vuistregel geldt: één eiland, één resort, iets wat de Malediven een

unieke en daarmee ook populaire vakantiebestemming maakt.

(4) Het is dus geen verrassing dat het toerisme de motor van de landelijke economie is, sinds de Malediven begin jaren zeventig als vakantiebestemming werden ontdekt. Toerisme is inmiddels goed voor 28 procent van het bruto nationaal product en voor maar liefst 90 procent van de belastinginkomsten van de overheid. Het overgrote deel van de gegenereerde welvaart komt echter niet bij de eilandbewoners terecht, maar wordt teruggepompt in de immer uitdijende toerisme-industrie. Of het vloeit weg naar buitenlandse hotelketens en vliegtuigmaatschappijen die in dit tropenparadijs de marktkraam uitstallen. Ze zijn trouwens van plan dat de komende jaren alleen maar meer te gaan doen. Toerisme is met ongeveer 1,3 miljoen bezoekers per jaar weliswaar de grootste werkgever op de Malediven, maar dat is nader beschouwd ook weinig opbeurend: het maandloon van doorsneepersoneel ligt zo tussen de 80 en de 235 dollar, tien tot dertig procent van het bedrag dat een gemiddelde toerist uitgeeft in acht dagen. En dit is nog maar een fractie van de ellende.

(5) Je kunt de Malediven alleen per vliegtuig bereiken. Tussen de eilanden en resorts kun je je het beste verplaatsen met een speedboot of een kleiner vliegtuigje. Een deel van het voedsel in restaurants moet worden ingevlogen, net als sommige chef-koks; wie gaat anders die kogelvis²⁾ klaarmaken? De gemiddelde toerist is goed voor 3,5 kilo

afval per dag. Dat is twee keer
zoveel als een inwoner van hoofd-
stad Malé (het enige echt urbane
90 gebied op de Malediven) produceert
en vijf keer zoveel als de rest van
de eilandbewoners. Voor al dit afval
is er gelukkig een oplossing: *Trash
Island of Rubbish Island*³⁾, ook
95 Thilafushi genoemd. Dit eiland, een
door de mens gemaakte drijvende
vuilnisbelt, groeit met een vierkante
meter per dag. Er wordt dagelijks
zo'n 330 ton afval gestort, voorna-
100 melijk afkomstig uit de nabijgelegen
hoofdstad. Dit wordt vervolgens
verbrand, waarbij dikke kolommen
rook de atmosfeer in worden ge-
stuurd. Initiatieven voor ecotoeris-
105 me op de Malediven bestaan, maar
zijn een druppel op de gloeiende
plaat.

(6) Klimaatverandering is een voor
de hand liggend gevaar voor de
110 Malediven, waarvan het grootste
deel nauwelijks boven de zeespie-
gel uitstijgt. In de jaren tachtig werd
al voorspeld dat de Malediven op
den duur zouden verdwijnen, als
115 een 21e-eeuws Atlantis. Dit is nog
niet gebeurd, wat dankbaar wordt
aangeprezen door klimaatsceptici
– een concrete ramp blijft als het
ware uit. Dit heeft niet in de laatste
120 plaats te maken met het robuuste
ecosysteem van de atollen: een
groot deel ervan is dynamisch en
verplaatst zich tijdens de moesson;
in het gebied komen wel stormen,
125 maar geen tyfoons voor; en de
eilanden zijn zelfs *tsunami-proof*⁴⁾,
door de diepte van de omliggende
oceaan en het koraalrif als natuur-
lijke golfbreker. Daarom is het des
130 te schokkender dat inmiddels als-
nog een goede negentig eilanden
zijn verdwenen.

(7) De Malediven zullen niet ten on-
der gaan op een spectaculaire, apo-
135 calyptische manier zoals we die

kennen uit Hollywood-rampenfilms.
Het gebeurt geleidelijk, sterker nog,
het is al begonnen. In eerste instan-
tie zullen de bewoonde eilanden
140 meer en meer overstromen door de
aantasting van het ecosysteem en
het langzaam stijgende water. Het
leven wordt, kortom, moeilijker en
onaangenaamer voor de mensen die
145 er niet op vakantie zijn. Nu is het
niet mijn bedoeling om een zuurver-
diende vakantie naar een tropisch
paradijs te verzeeken (vooruit, een
beetje), maar het verhaal van de
150 Malediven vertelt ons, denk ik, iets
anders. Het zou immers geen zier
helpen als we niet meer hiernaartoe
op vakantie zouden gaan. En dat is
juist de kern van het probleem.

(8) De Malediven zijn economisch
afhankelijk van juist datgene wat
het land op den duur de das om zal
doen. Stoppen met naar de Maledi-
ven op vakantie gaan heeft, net als
160 verantwoord consumeren, niet al-
leen beperkt effect – er is altijd een
andere toerist of consument om
jouw plaats in te nemen – maar is in
dit geval ook nog eens ongewenst.
165 Minder toerisme bedreigt immers
het voortbestaan van veel eiland-
bewoners op de korte termijn. Ik be-
twijfel of dit is wat de *Lonely Planet*
bedoelt wanneer ze de Malediven
170 beschrijft als “de wereld op een
eiland”, maar het is een wrange
allegorie. Voor zover we in een
eindtijd leven, is deze puinzooi de
illustratie ervan.

(9) Een deel van de wanhoop komt
voort uit het ogenschijnlijke gebrek
aan alternatieven. Ja, het is ver-
schrikkelijk, maar wat gaan we er-
aan doen? De Brit Mark Fisher
180 noemt dit *capitalist realism*⁵⁾: door-
dat het kapitalisme in zijn huidige
vorm als enig levensvatbaar econo-
misch model wordt gezien, is er

geen andere realiteit. Daarmee is het ook de grens van onze verbeelding, net als Žižek betoogt: we kunnen ons momenteel alleen het

190 einde van de Malediven voorstellen. En volgens de logica van de vrije markt hebben ze het zelf gewild.

*naar: Arnout le Clercq
uit: HP/De Tijd, 25 januari 2019*

Arnout le Clercq studeerde geschiedenis en is journalist.

noot 1 Vertaling: 'Het is gemakkelijker om je het einde van de wereld voor te stellen dan het einde van het kapitalisme.'

noot 2 De kogelvis wordt beschouwd als een exclusief gerecht dat alleen goed kan worden klaargemaakt door daartoe opgeleide chef-koks.

noot 3 De vertaling van zowel *Trash Island* als *Rubbish Island* is 'vuilniseiland'.

noot 4 *tsunami-proof*: bestand tegen tsunami's

noot 5 *capitalist realism*: kapitalistisch realisme

Tekst 1 en tekst 2 hebben betrekking op hetzelfde thema. Behalve vragen over elk van de twee teksten afzonderlijk bevat dit examen ook enkele overkoepelende vragen over beide teksten.

"Een deel van het voedsel in restaurants moet worden ingevlogen, net als sommige chef-koks; wie gaat anders die kogelvis klaarmaken?"
(regels 81-85)

Deze vraag geeft impliciete kritiek.

- 1p 1 Waarop is deze kritiek vooral gericht?
op het gegeven dat toeristen op de paradijselijke Malediven voedsel eten dat
A	een overdreven luxe is	C	niet voorhanden is
B	niet gezond is	D	veel afval achterlaat

- 2p 2 In alinea 6 wordt beredeneerd dat de klimaatsceptici ongelijk hebben. Parafraseer de gebruikte argumentatie. Neem de nummers uit onderstaande zin over en vul de ontbrekende zinsdelen aan. Gebruik daarbij alleen gegevens uit alinea 6.

Ook al ...(1)... , toch zijn er een goede negentig eilanden verdwenen. Hieruit kan worden afgeleid dat de klimaatsceptici ongelijk hebben: het verdwijnen van deze eilanden laat zien dat ...(2)... .

"En dat is juist de kern van het probleem." (regels 153-154)

Met dit citaat wordt een dilemma aangeduid.

- 2p 3 Beschrijf de kern van dit dilemma zoals dat zichtbaar wordt op de Malediven, gelet op de strekking van tekst 1. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

- “Ik betwijfel of dit is wat de *Lonely Planet* bedoelt wanneer ze de Malediven beschrijft als ‘de wereld op een eiland’” (regels 167-171)
- 1p 4 Welke bedoeling heeft de *Lonely Planet* dan wel met dit soort uitspraken volgens tekst 1?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

- In de eerste en de laatste alinea van tekst 1 wordt de Sloveense filosoof Slavoj Žižek aangehaald. Volgens hem kunnen we ons “momenteel alleen het einde van de Malediven voorstellen.” (regels 187-188)
- 1p 5 Leg uit hoe het komt dat we ons momenteel alleen het einde van de Malediven kunnen voorstellen volgens tekst 1.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- In regels 185-186 is sprake van “de grens van onze verbeelding”.
- 2p 6 Benoem wat er volgens de tekst aan beide kanten van deze grens ligt.

- “Een deel van de wanhoop komt voort uit het ogenschijnlijke gebrek aan alternatieven.” (regels 175-177)
- 1p 7 Welk begrip uit de tekst verklaart waarom dit gebrek aan alternatieven maar “ogenschijnlijk” is?
A ontspoord kapitalisme (regels 9-10)
B ecotoerisme (regels 104-105)
C wrange allegorie (regels 171-172)
D *capitalist realism* (regel 180)

- De titel van tekst 1 is ‘De Malediven verdwijnen, maar onze consumptiedrift niet’. Achter deze titel gaat de hoofdgedachte van de tekst schuil.
- 2p 8 Hoe luidt de hoofdgedachte van tekst 1?
A De Malediven worden bedreigd door de gevolgen van klimaatverandering, maar desondanks gaan steeds meer mensen op vakantie naar die eilandengroep.
B Hoewel de ondergang van de Malediven door de gevolgen van kapitalistisch toerisme betreurenswaardig is, veranderen we ons toeristische gedrag niet.
C Ondanks hun gunstige, natuurlijke ligging zakken de Malediven langzaam in zee, terwijl we dit met gerichte maatregelen zouden kunnen voorkomen.
D Vanwege het ten onder gaan van de Malediven zouden we aan het denken gezet moeten worden, maar we gaan juist steeds vaker op verre vliegvakanties.

Tekst 1: *De Malediven verdwijnen, maar onze consumptiedrift niet*

Lezen in drie rondes

Je kunt je leesvaardigheid enorm verbeteren als je gaat lezen in drie rondes.

Begin niet direct een tekst woord voor woord te lezen. Pak liever eerst de grote lijn.

Lezen in drie rondes gaat als volgt:

- 1) lees eerst de titel en zoek in de inleiding het *onderwerp* van de tekst op: waarover heeft de schrijver het precies? Lees dan het slot van de tekst en opnieuw de titel en de inleiding en probeer de *hoofdgedachte* vast te stellen;
- 2) daarna komen per alinea de *hoofdzaken* aan de beurt,
- 3) en dan pas al de *details* in alle alinea's.

Als je wel direct woord voor woord gaat lezen, krijg je te veel bijzaken te verwerken.

Dat levert je geen goede kijk op het grote geheel op: het tekstonderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdzaken.

Wees actief tijdens het lezen in drie rondes. De bedoeling is vooral dat je meedenkt met de auteur. Geloof niet meteen wat deze beweert, blijf kritisch zijn ideeën volgen.

Voorkom in ieder geval dat je mechanisch of klakkeloos leest. Stel jezelf vragen bij het lezen, zoals: Wat wil dit voorbeeld duidelijk maken? Hoe bouwt de schrijver zijn tekst op? Wat is zijn argumentatie en is zijn conclusie terecht? En wat vind ik er zelf van?

Zo leer je bij de drie rondes hoe je lange(re) teksten aanpakt.

Waarom zou je gaan lezen in drie rondes? Lezen is langebaansport. Hoe meer je leest, hoe meer je weet. Je leert niet alleen voor een toetsje op school of voor het examen, maar ook voor je vervolgopleiding, je latere baan en heel je leven! Daar heb je immers een goede en grote leesvaardigheid voor nodig. Van deze methode pluk je je leven lang de vruchten, niet alleen op het examen.

Ronde 1: lees de titel, de inleiding en het slot

De *titel* maakt direct al duidelijk dat het tekstonderwerp klimaat en consumptie is, maar het verband tussen beide moet nog duidelijk worden. Wat moeten we doen tegen consumptiedrift? Analyseer de *inleiding* grondig. De eerste alinea zegt dat ontspoort kapitalisme de Malediven zal doen verdwijnen. Analyseer het *slot* grondig. In het slot (alinea 9) wijst de schrijver op 'capitalist realism'. We kunnen niet anders denken dan in termen van het kapitalisme. Misschien heeft de schrijver een oplossing? We zijn benieuwd hoe de auteur zijn oplossing met argumenten onderbouwt.

Ronde 2: lees de eerste zin van elke alinea (eventueel ook de tweede en/of de laatste zin)

Zo vind je de *hoofdzaken*. Die hoofdzaken kun je het beste wat beknopt en vereenvoudigd noteren in de marge, onderstrepen of markeren. Probeer ze te onthouden. En kijk ook goed naar de *opbouw* van de tekst. Als je zo te werk gaat, krijg je een beknopt *informatie-overzicht* dat je helpt bij het goed begrijpen van de tekst. Voer je deze tweede ronde grondig uit, dan begrijp je deze tekst gegarandeerd sneller en veel beter.

Beknopt informatieoverzicht

Tussen haakjes staat het commentaar dat jijzelf zou kunnen geven bij het lezen in de tweede ronde.

De Malediven. Ontspoord kapitalisme zal de hagelwitte stranden tot zinken brengen. (We hebben hier het verband tussen kapitalisme en klimaatverandering te pakken.)

Alinea 2: Deze eilandengroep in de Indische Oceaan (de Malediven dus) staat hoog op het lijstje van globetrotters en luxereizigers ... (Concreet: verband tussen klimaatverandering en luxe vliegvakanties.)

Alinea 3: Wanneer je foto's van de Malediven bekijkt, is de kans groot dat je naar beeldmateriaal van de verschillende resorts kijkt.

Alinea 4: Het is dus geen verrassing dat het toerisme de motor van de landelijke economie is, ... (Hier zien we het verband tussen toerisme en economie.) Toerisme is met ongeveer 1,3 miljoen bezoekers per jaar weliswaar de grootste werkgever op de Malediven, maar dat is nader beschouwd ook weinig opbeurend: ... (Hierna volgt waarschijnlijk dat de werknemers daar te weinig verdienen.)

Alinea 5: Je kunt de Malediven alleen per vliegtuig bereiken. (Vliegvakanties zijn nadelig voor het klimaat.)

Alinea 6: Klimaatverandering is een voor de hand liggend gevaar voor de Malediven, ...

Alinea 7: De Malediven zullen niet ten onder gaan op een spectaculaire, apocalyptische manier zoals we die kennen uit Hollywood-rampenfilms. Het gebeurt geleidelijk, ... Het zou immers geen zier helpen als we niet meer hiernaartoe op vakantie zouden gaan. En dat is juist de kern van het probleem. (Een verrassende wending! Waar wil de schrijver naar toe? Welk probleem, ziet hij? Ik denk aan alinea 1. Heeft het te maken met het kapitalisme?)

Alinea 8: De Malediven zijn economisch afhankelijk van juist datgene wat het land op den duur de das om zal doen. (De Malediven zijn economisch afhankelijk van toerisme en verre vliegvluchten die schadelijk zijn voor het milieu. Wat een dilemma.) Voor zover we in een eindtijd leven, is deze puinzooi de illustratie ervan.

Alinea 9: Een deel van de wanhoop komt voort uit het ogenschijnlijke gebrek aan alternatieven. (Ja, het is verschrikkelijk, maar wat gaan we eraan doen? Weet de auteur een uitweg?) ... doordat het kapitalisme in zijn huidige vorm als enig levensvatbaar economisch model wordt gezien, is er geen andere realiteit. Daarmee is het ook de grens van onze verbeelding, ...

Na een paar keer oefenen met de tweede ronde zeggen veel leerlingen, dat ze echt beter begrip van teksten krijgen en dat hierdoor hun leesgedrag ook verbetert. Probeer deze aanpak te onthouden en toe te passen op elke lange tekst die je goed wilt lezen.

Als je docent jullie in de tweede ronde stimuleert om al discussiërend goed na te denken over de tekst, dan is die aanpak in de tweede ronde extra effectief.

Ronde 3: lees nu alles studerend en analyserend (woord voor woord)

Per alinea heb je nu de *hoofdzaak* gevonden. Je kijkt in deze ronde wat de rest van de alinea erover zegt. Let op de onderstaande punten: verbanden en verbindings- of signaalwoorden, de indeling van de tekst en de verschillende standpunten. Hoe doe je dat?

- 1) De verbanden herken je onder andere aan de *signaalwoorden*. Neem bijvoorbeeld alinea 4. Daar vind je de signaalwoorden 'dus', 'echter' en 'maar'. Zoek steeds het verband op en wat de functie daarvan is in de tekst: opsomming, tegenstelling, oorzaak-gevolg enz. En ga na wat de inhoud van die verbanden is! Wat wordt er precies opgesomd, wat is de tegenstelling?

- 2) Waar let je nog meer op? Let goed op de *indeling* van de tekst. Welke alinea's horen bij elkaar? In alinea's 2 en 3 gaat het om toerisme. In alinea's 4, 5 en 6 maakt de auteur de opmerking dat toerisme nadelig is voor het klimaat. En in alinea's 1 en 9 wijst hij erop dat het kapitalisme schadelijk is voor het klimaat.
- 3) In examenteksten staan allerlei *standpunten*. Het is goed om na te gaan wie wat beweert. In deze tekst zoek je vooral uit wat het standpunt is van de schrijver en wat de standpunten van anderen zijn. Bekijk ook wie de schrijver naar voren schuift als degene bij wie hij zich aansluit. Hij noemt in alinea's 1 en 9 de Sloveense filosoof Slavoj Žižek in verband met ontspoord kapitalisme. En in alinea 9 de Brit Mark Fisher over 'capitalist realism'. Ook 'Lonely Planet' en klimaatsceptici komen voorbij.
- 4) En verder: Let op de *argumenten* van de schrijver – vraag 2 gaat daar bijvoorbeeld over. Maak verbindingen tussen wat je al weet en wat je leest in de tekst. Probeer onduidelijkheden op te helderen. Anticipeer op wat er verderop in de tekst zou kunnen gebeuren op basis van wat je al hebt gelezen. En beoordeel de geldigheid, relevantie en geloofwaardigheid van de informatie die wordt gepresenteerd, en let op eventuele tegenstrijdigheden.

Enkele opmerkingen vooraf.

- Het aantal punten dat je per vraag kunt verdienen, staat op je examen voor de kantlijn bij de vraag.
- In dit boek wordt steeds uitgelegd waarom het correcte antwoord goed is en waarom een bepaald antwoord fout is. Je hoeft straks op je examen niet steeds schriftelijk uit te leggen waarom je voor een antwoord kiest (behalve als erom gevraagd wordt natuurlijk).
- Bij meerkeuzevragen noteer je alleen de juiste hoofdletter, meer niet! In dit boek wordt het antwoord waarop die hoofdletter slaat wel vermeld, want dat is handiger voor de bespreking.
- Even een opmerking over het tellen van woorden in je antwoord. Soms mag je antwoord maar een beperkt aantal woorden hebben. Het is een algemeen geldende regel dat je de herhaalde woorden uit de vraag niet hoeft mee te tellen.
- Beantwoord de vragen in correct Nederlands. Bij je antwoord op een open vraag hoef je soms niet te antwoorden in een volledige zin. Dan wordt je antwoord niet grammaticaal beoordeeld, maar wel je spelling. Dus als je 'hij word' schrijft, heb je een spelfout. Een 'open vraag' is iedere vraagvorm die geen meerkeuzevraag is.
- Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin beoordeeld.
- Let op je spelling. Volg altijd de spelling van het Groene Boekje. Schrijf je woorden los die aaneengeschreven moeten worden, dan heb je een spelfout. En andersom ook. Let je ook op de koppeltekens?
Tip: Controleer naderhand de spelling in je antwoorden. Verbeter ook onjuiste formuleringen en foutief taalgebruik. Zo voorkom je dat je tot 4 punten verliest! Je kunt namelijk in totaal 4 punten verliezen: bij een of twee fouten 1 punt aftrek; bij drie of vier fouten 2 punten aftrek; bij vijf of zes fouten 3 punten aftrek en bij zeven of meer fouten 4 punten aftrek.
- Hoe zit het met verkeerd hoofdlettergebruik? Het ten onrechte schrijven van een kleine letter in plaats van een hoofdletter, bijvoorbeeld aan het begin van de zin, telt als één fout. Voor het omgekeerde – het ten onrechte schrijven van een hoofdletter in

- plaats van een kleine letter – geldt hetzelfde. Maar als je niet met een volledige zin hoeft te antwoorden, hoef je ook geen hoofdletter aan het begin van de zin te plaatsen.
- Wordt de interpunctie (het plaatsen van punten en komma's, zeg maar) ook beoordeeld? Nee, in het Groene Boekje wordt de interpunctie namelijk niet behandeld. Dus als je nu per ongeluk een punt vergeet achter een zin, dan levert je dat geen fout op.

Antwoorden

1 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Impliciete kritiek is kritiek die je moet afleiden uit de context. De kritiek richt zich hier op het voedsel (en op de chefs-koks). 'Een deel van het voedsel in restaurants moet worden ingevlogen ...' daaruit kun je afleiden dat hier sprake is van overdreven luxe.

- Het goede antwoord is:

→ A, *een overdreven luxe is* (Noteer bij meerkeuzevragen alleen de juiste hoofdletter.)

Niet B, want het voedsel voor die luxetoeristen is wel gezond (kogelvis moet je weliswaar op de juiste manier bereiden).

Niet C, want 'niet voorhanden' zegt niets over de vraag of het een overdreven luxe is of niet.

Niet D, want het merendeel van het afval is niet afkomstig van het eten.

2 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: Parafraseren is hier de gebruikte argumentatie in eigen woorden weergeven.

Beredeneer dat de klimaatsceptici ongelijk hebben. Het antwoord bestaat uit twee delen.

Bij 1) moet je een toegeving invullen: ook al zijn de Malediven niet helemaal verdwenen ... Klimaatsceptici zeggen daarom dat het met de klimaatverandering wel meevalt, want een concrete ramp blijft uit. Gelukkig kennen de Malediven een robuust ecosysteem (regels 120-121), anders waren alle eilanden verdwenen. En bij 2): Ondertussen zijn er wel zo'n negentig eilanden verdwenen (regels 130-132). Dat zoveel eilanden al verdwenen zijn, laat zien dat de klimaatverandering wel een reëel gevaar is.

- Het goede antwoord is (per onderdeel 1 punt):

→ 1) *(Ook al) kennen de Malediven een robuust ecosysteem.*

Of: '(Ook al) is tot dusverre een concrete ramp uitgebleven.' Of: '(Ook al) zijn de Malediven niet geheel (onder de zeespiegel) verdwenen.'

→ 2) *(dat) klimaatverandering een gevaar is.*

Of: '(dat) de voorspellingen uit de jaren tachtig uitkomen'.

Of: '(dat) het verdwijnen van de (gehele) Malediven onvermijdelijk is'.

Wat tussen haakjes staat, mag in je antwoord ontbreken.

3 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: Bij een dilemma moet men kiezen uit twee even onaantrekkelijke alternatieven.

Lees regels 155-158: 'De Malediven zijn economisch afhankelijk van juist datgene wat het land op den duur de das om zal doen.' Dit is het probleem: de Malediven zijn economisch afhankelijk van het luxetoerisme, terwijl dit toerisme bijdraagt aan milieuvervuiling en klimaatverandering die de eilanden bedreigen.

- Het goede antwoord is (per onderdeel 1 punt):

→ 1) *De Malediven zijn economisch afhankelijk van (het kapitalistisch) toerisme.*

Ook goed is: 'Niet naar de Maladiven gaan leidt tot een economische ramp.'

Of: 'De kortetermijnbelangen (van de Malediven) zijn strijdig met ...'

→ 2) *Dat zorgt (uiteindelijk) voor de ondergang van de Malediven.*
Ook goed is: ‘Wel naar de Malediven gaan leidt tot een ecologische ramp.’
Of: ‘de langetermijnbelangen’.

Antwoord in volledige zinnen en gebruik niet meer dan 40 woorden.
Beoordeel ook je spelling.

4 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Even uitzoeken waar ‘dit’ op slaat: ‘Minder toerisme bedreigt immers het voortbestaan van veel eilandbewoners op de korte termijn.’ *Lonely Planet* wil natuurlijk het toerisme bevorderen en dus de aantrekkelijkheid van de Malediven als exotische vakantiebestemming laten zien: de unieke schoonheid, rust en exclusiviteit van de Malediven om zo meer toeristen aan te trekken.

- Het goede antwoord is
- *Lonely Planet wil juist het paradijselijke van de Malediven (of: een bestemming) laten zien.*
Ook goed is: ‘... wil juist toeristen ertoe aanzetten de Malediven (of: een bestemming) te bezoeken.’

Opmerking: Vraag 4 is een open vraag waarop je zelf je antwoord moet formuleren. Misschien ontdek je straks bij de foutenanalyse dat je veel fouten maakt bij open vragen, of vind je het gewoon lastig om zelfstandig een antwoord te formuleren. Dan kun je je docent vragen om oefeningen met voorloopzinnen. Je ziet bij vraag 1 zo’n voorloopzin. Dat is een zin die je moet aanvullen, alleen volgde er hier een meerkeuzevraag. Kun je misschien zelf een voorloopzin bedenken voor de vragen 3 en 4? Je gebruikt daarbij belangrijke woorden uit de vraag.

5 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: We kunnen ons alleen het huidige kapitalisme als levensvatbaar economisch model voorstellen. Het beperkt ons denken, waardoor er geen alternatieve realiteit lijkt te bestaan buiten het voortzetten van destructieve consumptiepatronen.

- Het goede antwoord is:
- *Er is (of: lijkt) vanuit het kapitalisme geen alternatief (of: geen andere realiteit) mogelijk.*
Ook goed is: ‘Het kapitalisme beperkt onze verbeelding.’
Of: ‘Dat (verdwijnen van de Malediven) is reëler dan het einde van het kapitalisme.’
Niet goed is: ‘Dat komt door de logica van de vrije markt.’ En: ‘Dat komt door *capitalist realism*. Gebruik maximaal 30 woorden. Beoordeel ook je spelling en grammatica.

6 *Maximaal 2 punten*

Aanpak: Je antwoord bestaat uit twee delen: de beide kanten van die grens van onze verbeelding (voorstellingsvermogen). Aan de ene kant is er het kapitalisme, waarin economische groei en consumptie de norm zijn. Aan de andere kant het alternatief: een economisch model dat we ons niet goed kunnen voorstellen.

- Het goede antwoord is (per onderdeel 1 punt):
- *het kapitalistische model;*
→ *een ander (economisch) model.*
Ook goed is: ‘een situatie waarin het kapitalisme (in zijn huidige vorm) niet meer bestaat’.

7 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Deze vraag sluit aan bij de vragen 5 en 6. Lees ook alinea 9.

Waarom zijn er ogenschijnlijk geen alternatieven? Er zijn wel alternatieven, maar we zien ze niet, omdat we ‘gevangen’ zitten in het kapitalistische denken: *capitalist realism* (kapitalistisch realisme). We zien het bestaande kapitalisme als enig levensvatbaar economisch model. Andere modellen vallen buiten ons voorstellingsvermogen.

- Het goede antwoord is:

→ **D**, *capitalist realism*. (regel 180)

Niet A, want dan zou je naar andere economische modellen zoeken, maar ‘capitalist realism’ ontnemt ons zicht daarop.

Niet B, want ecotoerisme ontnemt je niet het zicht op alternatieven.

Niet C, want die beeldspraak (de Malediven zijn als ‘de wereld op een eiland’) ontnemt je niet het zicht op alternatieven.

8 *Maximaal 1 punt*

Aanpak: Leg het verband tussen onze consumptiedrift en het verdwijnen van de Malediven. Ondanks de op handen zijnde ondergang van de Maledieven, consumeren we driftig door. Centraal in de tekst staan de gevolgen daarvan. Dat is de hoofdgedachte.

- Het goede antwoord is:

→ **B**, *Hoewel de ondergang van de Malediven door de gevolgen van kapitalistisch toerisme betreurenswaardig is, veranderen we ons toeristische gedrag niet.*

Niet A, want de Malediven worden weliswaar ook bedreigd door klimaatverandering, maar centraal in de tekst staat het kapitalistisch toerisme.

Niet C, want die gerichte maatregelen staan niet centraal in de tekst. Bovendien ontbreekt in dit antwoord onze consumptiedrift, zeg maar ons kapitalistisch toerisme.

Niet D, want in dit antwoord ontbreekt de oorzaak van het ten onder gaan van de Malediven: onze verre vliegvakanties, ons kapitalistisch toerisme. En die oorzaak staat juist centraal in deze tekst.

Tekst 2: *Reizen is het nieuwe roken? Niet meer reizen is misschien wel schadelijker*

Je kunt je leesvaardigheid sterk verbeteren door te lezen in drie rondes. Kijk voor de uitleg bij tekst 1. Voer nu **de eerste en tweede ronde** uit. Lees actief en met een ‘open mind’.

Beknopt informatieoverzicht

Tussen haakjes staat het commentaar dat jijzelf zou kunnen geven tijdens het lezen.

Alinea 1: We kunnen eigenlijk niet anders dan concluderen dat we met al onze reizen de wereld om zeep helpen. Maar is dat wel zo? (De vraag stellen is haar beantwoorden. De schrijver vindt dat vast niet. Denk aan de titel: ‘Niet meer reizen is misschien wel schadelijker.’)

Alinea 2: Allereerst: nee. CO₂ is terecht een hot topic ... Maar waar de schoen wringt, is het feit dat we niet kijken naar de bredere discussie over de gehele impact van reizen ... (Wat wil de schrijver verder nog in de discussie naar voren brengen? Ik denk: economie. Niet meer reizen is economisch onverstandig.)

Typische examenwoorden en -begrippen

In dit examen komen typische examenwoorden voor, waarvan het goed is dat je weet wat ze betekenen. De meeste ken je vast wel. Wat betekenen ze?

Tip: Noteer de woorden en begrippen die je nog niet zo goed kent en leer ze.

Besprek ze met zijn tweeën of in een groepje van vier. Overhoor elkaar daarna en geef ook andere voorbeelden.

1	aanbeveling	19	mits
2	achtergrond van iemand	20	onderbouwing van een conclusie
3	afbreuk doen aan een redenering	21	onderliggend mechanisme
4	argument	22	op basis van iets
5	aspect	23	parafraseren
6	bedoeling	24	standpunt
7	(het) begrip	25	strekking
8	citeren	26	subargument
9	concluderen	27	tegenargument
10	dilemma	28	tegenspraak
11	effect	29	tegenwerping
12	hoofdargument	30	typering van de betrouwbaarheid
13	hoofdgedachte	31	uitleggen wat iets is
14	iemand aanhalen (fig.)	32	uitleggen waarom iets zo is
15	impliciete kritiek	33	verkort citeren
16	impliciete redenering	34	verklaring
17	in overeenstemming met	35	zinsdeel
18	kanttekening	36	zinsgedeelte

Incorrect taalgebruik

Je antwoorden op de open vragen worden ook gecontroleerd op spelling en grammatica.

Voor incorrect taalgebruik krijg je in totaal maximaal 4 punten aftrek. Incorrect taalgebruik betreft: spelfouten en fouten in de zinsbouw inclusief de woordvolgorde.

Voor de puntenaftrek: zie hieronder.

Bereken je cijfer

Tel, nu je alle vragen hebt beantwoord, het aantal punten op dat je gescoord hebt.

Houd wel rekening met fouten in je spelling en grammatica. Fouten met betrekking tot incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik kunnen je in totaal 4 punten kosten.

Denk aan spelfouten en fouten in de zinsbouw, inclusief woordvolgorde.

Bij 0 fouten 0 punten aftrek; bij 1 of 2 fouten –1 punt; bij 3 of 4 fouten –2 punten;

bij 5 of 6 fouten –3 punten; bij 7 of meer fouten –4 punten.

Bereken je cijfer met behulp van de de scoresleutel achter in het boek.

Foutenanalyse eindexamen vwo 2023

Bereken nu je cijfer en kijk wat nog beter kan.

Welke vragen heb je goed (+), welke fout (-)? Zie ook de uitleg op pagina 159-160.

vraag	+/-	theorie	kernwoorden van de vraag
1 (meerkeuzevraag)		4	impliciete kritiek
2 (invulvraag)		4	argumentatie parafraseren
3 (open vraag)		1	identificatie: de kern van het dilemma
4 (open vraag)		2	doel van een uitspraak
5 (open vraag)		3	verband: oorzaak of reden
6 (open vraag)		1	identificatie twee economische modellen
7 (meerkeuzevraag)		3	verband: reden
8 (meerkeuzevraag)		1	hoofdgedachte
9 (open vraag)		4	argument en tegenargument
10 (schemavraag)		4	argumentatie: standpunt en argument
11 (schemavraag)		4	argumentatie: standpunt, hoofd- en subargument
12 (schemavraag)		4 en 6	argumentatie: weerlegging; raadplegen bron
13 (open vraag)		1	identificatie betrokkenheid tonen
14 (invulvraag)		3	verband: vergelijking / overeenkomst afleiden
15 (kort antwoord)		1	identificatie positieve aspecten
16 (open vraag)		6	beoordeling betrouwbaarheid
17 (citaatvraag)		3	verband: vergelijking / tegenspraak
18 (open vraag)		4	argumentatie: tegenargument
19 (open vraag)		4	argumentatie: tegenargument
20 (open vraag)		1	identificatie: uiteenlopende uitspraken
21 (meerkeuzevraag)		1	indeling van de tekst
22 (open vraag)		-	(deze vraag is vervallen)
23 (meerkeuzevraag)		3	verband tussen alinea's
24 (citaatvraag)		1	identificatie: conclusies
25 (kort antwoord)		3	verband: vergelijking moreel of cognitief
26 (invulvraag)		4	argumentatie: aanbeveling standpunten
27 (uitlegvraag)		4	argumentatie; uitleg
28 (uitlegvraag)		4	argumentatie; uitleg
29 (meerkeuzevraag)		1	aanvulling tot hoofdgedachte
30 (meerkeuzevraag)		2	doel van de tekst
31 (open vraag)		1 en 3	identificatie van ervaringen / vergelijking
32 (open vraag)		1	uitleg: 'iets breders'
33 (meerkeuzevraag)		1	uitleg: 'gebrek aan aanwezigheid'
34 (open vraag)		3	uitleg; reden / verband

35 (schemavraag)		3	overeenkomst; vergelijking
36 (uitlegvraag)		1	uitleg woorden citaat
37 (open vraag)		1	identificatie kritiek op de samenleving

Plan van aanpak

Welk type vraag heb jij vaak fout? Misschien heb je veel fouten in de meerkeuzevragen of in de open vragen? Of heb je moeite met het kiezen uit en afwegen van verschillende antwoorden? Of met het correct formuleren van je antwoord? Zoek dat met behulp van deze foutenanalyse op. Bestudeer de desbetreffende (stukjes van de) theorie opnieuw. Vraag je docent(e) desnoods om extra uitleg.

In de scoresleutel achter in het boek kun je je cijfer voor dit examen aflezen.

Over dit examen

Uit een enquête (Quick scan) onder docenten naar de moeilijkheid van dit examen blijkt:

1% vindt dit examen te moeilijk;

22% vindt dit examen moeilijk;

66% niet te moeilijk / te makkelijk;

10% vindt het gemakkelijk.

1% vindt het te gemakkelijk.

Wat kun je (nog niet zo) goed bij het maken van examens?

Wat vind je nog moeilijk bij het examen Nederlands? Bij het lezen en begrijpen van een examentekst? Bij het beantwoorden van vragen? Bij het maken van een samenvattingsvraag? Bekijk onderstaande 15 punten en kruis aan.	Dit kan ik goed.	Dit kan ik nog niet zo goed.
1) Het goed lezen en begrijpen / het analyseren van een examentekst. (Moeilijke woorden begrijpen. Verbanden vinden en begrijpen. Verwijswoorden. Formuleringen. Lezen in drie rondes. Andere zaken, nl.:)		
2) Het vaststellen van de tekstsoort. (Betoog. Beschouwing. Uiteenzetting. Andere zaken, nl.:)		
3) Het opzoeken van de hoofdvraag / hoofdgedachte.		
4) Het vaststellen van het onderwerp van alinea / fragment / tekst.		
5) Het verdelen van de tekst in opeenvolgende fragmenten.		
6) Open vragen beantwoorden. (Antwoorden formuleren. Andere zaken, nl.:)		
7) Meerkeuzevragen beantwoorden.		
8) Vragen goed analyseren en weten hoe het antwoord eruit moet zien.		
9) De argumentatie en redenering.		
10) De toon van de tekst door hebben: ironie, sarcasme, grappig bedoeld of niet. (Woordkeus. Andere zaken, nl.:)		
11) Het maken van een samenvattingsvraag. (Aanwijzingen gebruiken. Wat er wel in moet en wat niet. Andere zaken, nl.:)		
12) Spelling bij open en samenvattingsvragen verbeteren.		
13) Formulering bij open en samenvattingsvragen verbeteren.		
14) Concentratie tijdens het examen. (Tijdens het lezen. Tijdens het beantwoorden van de vragen. Andere zaken, nl.:)		
15) Een goed woordenboek uitkiezen.		
16) Het woordenboek effectief en efficiënt gebruiken. (Bang om veel tijd te verliezen met het opzoeken. Bang om de verkeerde betekenis te kiezen. Andere zaken, nl.:)		

Overleg met medeleerlingen en je docent(e) over deze punten.

Wat is het probleem precies? Wat is er moeilijk aan? Hoe kun je het oplossen?

Welke tips geven je medeleerlingen en je docent(e)? Welke tips kun je zelf geven?

Woordkennis

Op het examen mag je een verklarend woordenboek gebruiken, maar hoe meer woorden je kent, hoe minder je op hoeft te zoeken. Een goed begrip van de tekst begint namelijk bij de basis: de woorden. Zij zijn de bouwstenen van de tekst.

Onderstaande lijst bevat woorden die vaak in (examen)teksten voorkomen. Door ze te leren vergroot je je woordenschat en heb je op je examen straks meer kostbare tijd voor het maken van de vragen. De lijst is samengeteld aan de hand van recente vwo-examens. Veel woorden zul je dus al (her)kennen.

Tip: Als je twijfelt aan de betekenis van een woord, zoek er dan voorbeeldzinnen bij in een goed woordenboek. Een bruikbaar digitaal woordenboek vind je op: www.encyclo.nl.

A

aanname	veronderstelling, vooronderstelling, vermoeden, hypothese, gissing
aanleiding	omstandigheid die iets onmiddellijk teweegbrengt zonder oorzaak te zijn
aanspraak hebben op iets	claim, het recht hebben iets te bezitten of het genot ervan te hebben
aanzetten tot iets	iets stimuleren of veroorzaken, aansporen tot iets
absurd	strijdig met de rede, de logica; met de dwaasheid gekroond
afdoend antwoord	voldoende antwoord
analyseren	beschouwen, iets in onderdelen ontleden om het beter te kunnen onderzoeken, karakteriseren
antiglobalist	aanhanger van een beweging die zich verzet tegen de mondialisering van de economie en de negatieve gevolgen daarvan voor het milieu en de derde wereld
anti-utopie ('1984')	tegendeel van een utopie ('1984' is een boek dat George Orwell in 1948 schreef over een angstaanjagend toekomstbeeld van een volkomen slechte wereld, een superstaat met een 'Big Brother is watching you'-dictatuur)
alternatief	andere mogelijkheid
argumentatief	wat de bewijsvoering betreft, betreffende de aanvoering van argumenten
assortiment	gevarieerde hoeveelheid goederen
authentiek	echt of waarachtig en daardoor betrouwbaar
autonomie	onafhankelijkheid van de menselijke geest
autoritair	vooral gebaseerd op of vooral gebruikmakend van macht
averechts effect	gevolg dat juist tegenovergesteld is aan wat men hoopte of bedoelde

B

bekrompen
beleid
benadering
(vanuit) bestuurlijk oogpunt
betwistbaar

brede consensus
budget
burgermansfatsoen

C

canon van de literatuur
claimen
cliché
collaborateur
collectief
collectieve identiteit

commercialisering

communicatie
communist

compromis
concept
conceptie(s)
concreet
conservatieve waarden

consensus

consequentie
contemporain
controverse
cruciaal, cruciale
cultureel
cultuur

cynicus

cynisch
cynisme

D

debat

beperkte opvattingen hebben, burgerlijk, provinciaal
wijze van behandelen, besturen, politiek
visie, kijk, aanpak
vanuit de leiding bezien
onzeker, niet op aanwezige argumenten steunend,
twijfelachtig
brede overeenstemming van gevoelens of opvattingen
begroting, raming van inkomsten en uitgaven
goede manieren als burgers, sociaal besef

reeks van de beste werken van de literatuur
opeisen, een claim doen gelden, aanspraak maken op
te vaak gebruikte en daardoor afgezaagde uitdrukking
iemand die in bezette landen met de vijand samenwerkt
groep samenwerkende personen, gemeenschappelijk
eigenheid, individualiteit, kleur, personaliteit,
persoonlijkheid van de hele maatschappij
verzakelijking, alles beperken tot handel, er munt uit
slaan (negatief bedoeld: vercommercialisering)
uitwisseling van informatie
aanhanger, voorstander van het communisme,
(een) ideologie gericht op een stelsel van
gemeenschappelijk bezit van productie- en
consumptiemiddelen
schikking tussen partijen waarbij ieder iets toegeeft
ontwerp, idee
gedachte(n), denkbeeld(en)
duidelijk en bepaald
zaken die zedelijk, esthetisch of persoonlijk van groot
belang zijn voor behoudende mensen
eensgezindheid, overeenstemming van gevoelens of
opvattingen
noodzakelijk gevolg, logische gevolgtrekking
hedendaags, uit deze tijd, eigentijds
heftig meningsverschil
doorslaggevend, beslissend, waar het om draait
wat met kunst of beschaving te maken heeft
levenswijze in onze maatschappij (media, onderwijs,
kunst), kunst en wetenschap
aanhanger van de levenshouding waarbij men afwijzend
staat tegenover idealisme of geestdrif
een pijnlijk ongeloof in het goede aan de dag leggend
levenshouding waarbij men afwijzend staat tegenover
idealisme of geestdrift

aan regels gebonden discussie

Scoresleutels (vervolg)

Om het eindcijfer te bepalen zoek je je score op in de kolom 'punten'.
Je cijfer lees je vervolgens af in de kolom van het betreffende examen.

punten	2023		punten	2023		punten	2023	
	I	II		I	II		I	II
68	-	-	42	6,8	7	16	2,9	3,4
67	-	-	41	6,7	6,9	15	2,8	3,2
66	-	-	40	6,5	6,7	14	2,6	3,1
65	-	-	39	6,4	6,6	13	2,5	2,9
64	-	10	38	6,2	6,4	12	2,3	2,8
63	-	9,9	37	6,1	6,3	11	2,2	2,6
62	-	9,8	36	5,9	6,2	10	2	2,5
61	-	9,7	35	5,8	6	9	1,9	2,4
60	10	9,5	34	5,6	5,9	8	1,7	2,2
59	9,7	9,4	33	5,5	5,7	7	1,6	2,1
58	9,4	9,3	32	5,3	5,6	6	1,5	1,9
57	9,1	9,1	31	5,2	5,5	5	1,4	1,8
56	8,9	9	30	5	5,3	4	1,3	1,7
55	8,8	8,8	29	4,9	5,2	3	1,2	1,5
54	8,6	8,7	28	4,7	5	2	1,2	1,4
53	8,5	8,6	27	4,6	4,9	1	1,1	1,2
52	8,3	8,4	26	4,4	4,8	0	1	1
51	8,2	8,3	25	4,3	4,6	-	-	-
50	8	8,1	24	4,1	4,5	-	-	-
49	7,9	8	23	4	4,3	-	-	-
48	7,7	7,9	22	3,8	4,2	-	-	-
47	7,6	7,7	21	3,7	4,1	-	-	-
46	7,4	7,6	20	3,5	3,9	-	-	-
45	7,3	7,4	19	3,4	3,8	-	-	-
44	7,1	7,3	18	3,2	3,6	-	-	-
43	7	7,1	17	3,1	3,5	-	-	-